

15.10.2024

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: HE 167/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n sekä puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Tausta:

Suomeen perustettava EU:n kriteerien mukainen kansallinen avaruustilannekeskus aloittaisi toimintansa vuoden 2028 aikana. Perustettavaan keskukseen keskitettäisiin Suomen kansallisen avaruustilannekuvan tuotanto. Avaruustilannekeskuksen toiminnot keskitettäisiin Ilmatieteenlaitoksen ja puolustusvoimien nykyisten toimintojen yhteyteen. Ilmatieteenlaitoksen yhteyteen perustettava siviilijohtokeskus tuottaisi laajempaa kansallista avaruustilannekuvaa viranomaisille sekä yhteiskunnan toiminnan kannalta muille kriittisille toimijoille ja yrityksille. Puolustusvoimien yhteyteen perustettava avaruustilannekeskuksen sotilasjohtokeskus vastaisi sotilaallisen avaruustilannekuvan muodostamisesta puolustusvoimien käyttöön. Maanmittauslaitoksen hallinnoiman Metsähovin geodeettisen tutkimusaseman lähiavaruuden havainnointijärjestelmien kyvykkyyttä kohdennettaisiin tarvittavilta osin keskuksen tarvitseman avaruustilannetiedon tuottamiseen.

Esitetyt perustelut kansallisen avaruustilannekeskuksen perustamiselle:

Suomalaisen yhteiskunnan toiminta ja hyvinvointi ovat riippuvaisia avaruustoiminnan tuottamasta tiedosta ja palvelusta. Myös avaruustoiminnan turvallisuus- ja puolustuspoliittinen merkitys kasvaa jatkuvasti. Kyky muodostaa ajantasainen avaruustilannekuva on tärkeä osa nykyaikaista sodankäyntiä ja normaaliajan valmiutta.

Avaruustoiminnan kasvava yhteiskunnallinen, taloudellinen sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen merkitys edellyttää, että Suomella on omaa kansallista kyvykkyyttä havaita, tunnistaa sekä tarvittaessa ennakoimalla varautua ja reagoida avaruustoimintaan liittyviin riskeihin ja uhkakuihin. Kv-sopimusten mukaan Suomi on valtiona vastuussa kansallisesta avaruustoiminnastaan, mihin liittyy myös vahingonkorvausvastuu. Mahdollisten törmäysten sattuessa valtion korvausvastuu saattaa nousta hyvinkin suureksi. Lisäksi avaruustilannekeskuksen perustaminen edistäisi Suomen huoltovarmuutta ja kyberturvallisuutta turvaamalla yhteiskunnalle erityisen tärkeitä satelliittitoimintoja esim. avaruusromun aiheuttamilta uhkilta.

Suomi on liittynyt syksyllä 2022 EU:n avaruusvalvontaa tuottavan toiminnon EU SST:n jäseneksi. EU SST – yhteyspiste sijaitsee Ilmatieteen laitoksessa, minkä yhteyteen avaruustilannekeskuksen siviilijohtokeskus myös perustettaisiin hyödyntäen synergiaetuja. EU SST -konsortion jäsenyys edellyttää jäsenvaltioiltaan vastavuoroisuutta avaruustilannetiedon tuottamisessa.

Suunniteltu järjestelmä tukee parhaalla mahdollisella tavalla Suomen ja Yhdysvaltojen bilateraalista yhteistyötä sekä Suomen osallistumista avaruustilannetoiminnan kehittyvään NATO-yhteistyöhön - Ilmatieteen laitos on jo kansallisena siviiliedustajana NATO:n avaruussääryhmässä.

Avaruustilannekeskuksen perustamisella olisi myönteinen vaikutus suomalaisen avaruustoimialan kehitykseen sekä Suomen avaruustutkimukseen. Avaruustilannekeskuksen perustaminen olisi tärkeätä kansallisen satelliitteihin perustuvan liiketoiminnan kasvun turvaamiselle.

Avaruustilannekeskuksen rahoitus vuonna 2024:

Vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa ehdotetaan Ilmatieteenlaitokselle (mom. 31.01.04) **avaruustilannekeskuksen perustamiseen yhteensä 411 000 euroa**. Tämä sisältää vuoden 2024 määrärahan avaruustilannekeskuksen perustamiseen valmisteleviin toimiin (125 000 euroa) sekä vuodelle 2025 osoitetun määrärahan (286 000 euroa) keskuksen perustamista varten.

Lisäksi vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa ehdotetaan **150 000 euroa puolustusvoimien toimintamenoihin (mom. 27.01.10)** avaruustoimintakeskuksen sotilaskomponentin perustamisesta aiheutuviin menoihin.

Maanmittauslaitokselle (mom. 30.70.01) ehdotetaan lisättävän **445 000 euroa**, joka on osa Maanmittauslaitoksen investointirahoitusta kansallisen avaruustilannekeskuksen perustamiseksi. Maanmittauslaitosta koskeva kokonaisinvestointi on noin 1,0 milj. euroa (vuosina 2024-2027) ja ylläpitokustannus noin 215 000 miljoonaa euroa per vuosi (vuodesta 2028 alkaen). Maanmittauslaitos aloittaisi uuden, tehokkaan satelliittilaserin hankinnan vuonna 2024 nyt ehdotettavalla lisämäärärahalla. Hankinnan ensimmäinen osuus saataisiin valmiiksi vuoden 2025 loppuun mennessä.

Avaruustilannekeskuksen rahoitus vuosina 2026-2029:

Avaruustilannekeskuksen kokonaisrahoitustarve, sisältäen sekä siviili- että sotilasjohtokeskuksen, on arviolta noin 1,0-1,1 miljoonaa euroa vuosittain vuodesta 2026 alkaen.

Asiantuntijalausunto:

Perustelut kansallisen avaruustilannekeskuksen perustamiselle ovat sinänsä asianmukaiset. Syvenevä kansainvälinen yhteistyö esim. EU:ssa, NATO:ssa ja erilaisissa kv-järjestössä puoltaisi avaruustilannekeskuksen perustamista, mm. vastavuoroisuus avaruutta koskevassa tiedon vaihdossa. Suomessa on myös enenevässä määrin omaan kansallista avaruustoimintaa mm. satelliitteja, joiden liikkeitä tulee kansallisesti valvoa riskien varalta. Myös avaruuden turvallisuus- ja puolustuspoliittinen merkitys on kasvanut ja kasvaa edelleen nykyisessä jännitteisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa.

Myös avaruustilannekeskuksen perustaminen edistäisi Suomessa tapahtuvaa avaruuden tutkimusta ja avaruustoimialan kehitystä. Suomen pohjoinen ja syrjäinen sijainti luovat hyvät puitteet avaruuden tutkimiselle. Suomi on myös kokoonsa nähden (mm. BKT:hen suhteutettuna) suurehko avaruuteen liittyvän teknologian tuottaja EU:ssa.

Siten rahoituksen osoittaminen uuden avaruustilannekeskuksen perustamiselle on puollettavissa. Jatkovuosien määrärahaa vuosille 2026-2029 tullaan tarkastelemaan tulevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä.